

Vård- och omsorgsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till omsorgsnämnden

Datum:
2025-02-03

Diarienummer:
OSN-2025-00002

Handläggare:
Jeanette Nordin

Brukarombudets årsrapport 2024

Förslag till beslut

Omsorgsnämnden beslutar

1. **att** överlämna brukarombudets årsrapport för 2024 enligt ärendets bilaga till kommunfullmäktige.

Ärendet

Brukarombudet skriver årligen en rapport till kommunfullmäktige. Syftet med rapporten är att beskriva vad ombudet har uppmärksammat och genomfört under 2024, samt att utifrån detta formulera förslag på åtgärder för att öka delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning i Uppsala kommun. Under 2024 har fokus varit att stötta kommunala verksamheter i arbetet med delaktighet och att besöka de råd och forum som berör personer med funktionsnedsättningar i Uppsala kommun.

I årets rapport diskuteras följande områden särskilt:

- Sveriges självbild i relation till nationella rapporter
- Uppdaterad Socialtjänstlag och evidensbaserat arbetssätt
- Fortsatt utvecklingsbehov av stödet till anhöriga
- Funktionsrätt – en tillgång för kommunen
- Delaktighet för barn och unga
- Fortsatt arbete med inflytandestrukturer.

Ekonomiska konsekvenser

Beslut om att lämna över brukarombudets rapport till kommunfullmäktige har inga ekonomiska konsekvenser.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 3 februari
- Bilaga, Brukarombudets årsrapport 2024 Vård- och omsorgsförvaltningen

Vård- och omsorgsförvaltningen

Lenita Granlund
Förvaltningsdirektör

Vård- och omsorgsförvaltningen
Rapport

Datum:
2025-01-31

Diarienummer:
OSN-2025-00002

Handläggare:
Jeanette Nordin

Brukarombudets årsrapport 2024

Innehåll

Innehåll.....	2
Sammanfattning	3
Inledning	4
Hur går det med delaktigheten?	4
Syftet med brukarombudets årsrapport	6
Brukarombudets arbete 2024.....	7
Några exempel på möten som ombudet har deltagit på under 2024:	7
Spaningar och goda exempel.....	8
Mer fokus på evidensbaserad praktik i den uppdaterade Socialtjänstlagen	8
Delaktighet för barn och unga inom Vård- och omsorgsförvaltningen	9
Funktionsrätt - en tillgång för kommunen	10
Behov av utveckling av anhörigstöd	10
Fortsatt arbete med inflytandestrukturer.....	12
Reflektioner om arbetet framåt.....	14
Sveriges självbild och det som kommer fram i olika rapporter	14
Hur kan Uppsala kommun främja en evidensbaserad praktik?	15
Fortsätt bygga strukturer för delaktighet.....	15
Delaktighet är meningsfullt och lärorikt för alla inblandade	16
Bilaga 1	18
Sammanställning av råd och inflytandeforum i Uppsala kommun som berör Funktionsrättsfrågor	18
Bilaga 2.....	24
Möten och samarbeten med intresseföreningar	24
Samarbete och kontakter i Uppsala kommun.....	24
Brukarråd/samverkansmöten	24
Definitioner	25
Lästips och relaterade dokument.....	27

Sammanfattning

Sverige har en lång rad av åtgärder att genomföra för att säkerställa rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Här behöver Uppsala kommun följa den nationella utvecklingen och arbeta vidare med de brister och utmaningar som finns i den egna kommunen. Ett led i förbättringsarbetet är att arbeta med program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning och åtgärderna i den nyligen uppdaterade handlingsplanen. Syftet med årets rapport är att beskriva vad brukarombudet har uppmärksammat och genomfört under 2024, samt utifrån detta formulera förslag på åtgärder för att öka delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning som bor eller vistas i Uppsala kommun. Rapporten är riktad till kommunfullmäktige men kan användas av andra kommunala nämnder och bolag i arbetet med att öka delaktighet och inflytande. Under 2024 har brukarombudet träffat många personer i olika möten. De som brukarombudet har träffat är personer med egen funktionsnedsättning, brukare, brukarorganisationer, forskare, medarbetare, chefer och politiker i och utanför Uppsala kommun. Fokus för året har varit att stötta kommunala verksamheter i arbetet med delaktighet samt besöka de råd och forum som berör personer med funktionsnedsättning i Uppsala kommun.

I årets rapport diskuteras följande områden särskilt:

- Sveriges självbild i relation till nationella rapporter
- Uppdaterad Socialtjänstlag och evidensbaserat arbetsätt
- Utvecklingsbehov av stöd till anhöriga
- Funktionsrätt – en tillgång för kommunen
- Delaktighet för barn samt
- Inventering av råd och inflytandeforum.

Följande föreslås för ökad delaktighet i Uppsala kommun

Fortsätt byggandet av inflytandestrukturer:

I rapporten konstateras att Uppsala kommun har mer än 16 återkommande råd och inflytandeforum som berör funktionsrättsfrågor. Därutöver sker även spontana och mindre formella möten, samtidigt finns önskemål om att bygga vidare i nuvarande strukturer.

Se över anhörigstödet till anhöriga som stöttar personer med funktionsnedsättningar:

Anhöriga till närstående med funktionsnedsättningar har andra behov av stöd än det som finns att tillgå i dag. Mycket fungerar bra men mer lotsning önskas.

Utveckla det pågående samarbetet med Uppsala universitet för att uppnå mer evidensbaserad praktik:

1 juli 2025 kommer den uppdaterad Socialtjänstlagen med fokus på förebyggande och tidigare insatser börja gälla. I lagen framkommer även ett större fokus på evidensbaserat arbetsätt vilket ligger i linje med kommunens tidigare påbörjade delaktighetsarbete.

Inledning

Hur går det med delaktigheten?

I tidigare årsrapporter har det beskrivits hur delaktighet och brukarmedverkan bottnar i olika ideologiska idéer och utgångspunkter. Brukarmedverkan kan beskrivas som en *demokratisk rättighet* eller som ett sätt att *effektivisera* organisationer och relationer. De flesta argument för brukarmedverkan kan kopplas till någon av dessa utgångspunkter eller till båda. Att öka individens egenmakt eller skapa legitimitet i en organisation genom exempelvis att anpassa insatser, är exempel på varför det är intressant för både brukare och organisationen att arbeta med brukarmedverkan. Lagar som styr socialtjänst, omsorg och näraliggande hälsa och vård är entydiga i att verksamheter ska bedrivas med respekt för individens självbestämmande och integritet. Forskning och myndighetsrapporter visar en diskrepans mellan lagarnas intentioner och det praktiska arbetet. Ett sätt att minska gapet mellan intentionerna och det praktiska arbetet, är att arbeta utifrån evidensbaserade principer. Det innebär kortfattat att väga samman bästa tillgängliga kunskap, från forskning, profession och brukare. Här kan rollen som brukarombud vara en bidragande del i arbetet med ökad evidens. Men fler behöver involveras.

Under 2023 - 2024 har flera nationella uppföljningar genomförts kring hur funktionshinderpolitiken ser ut i Sverige. FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning har träffat representanter från regeringsdepartementet (11-12 mars) för att följa upp hur Sverige lever upp till FN konventionen för personer med funktionsnedsättning¹. Sverige hade tom 15 januari 2025 att besvara frågor och kritik. Kommittén lämnade flera synpunkter i sin rapport där bland annat kritik framkom kring att konventionen inte införlivats i den svenska rättsordningen. Annan kritik som kommittén lyfte fram och oroades för, var exempelvis de stora skillnaderna mellan kommunerna i fråga om genomförandet av konventionen. Kommittén kritiserade att synskadade inte ingår i LSS personkrets, att det saknas statistik och insamling av statistik som berör personer med funktionsnedsättning. De kritiserade även de idag begränsade rättsmöjligheterna och ekonomiska hinder för att personer med funktionsnedsättning ska kunna anlita ombud. Kommittén menade att Sverige behöver förhindra återinstitutionaliseringen och ha en oberoende övervakning över detta fenomen. De oroades även över att habilitering, rehabilitering och regler kring hjälpmedel ser olika ut i landet. Bristen på teckenspråkskunnighet är också ett problem och att 1 500 personer under perioden 2015 – 2022 hade förlorat insatsen personlig assistans.

Institutet för mänskliga rättigheter inrättades i Sverige 1 januari 2022. Syftet med institutet är att främja och skydda de mänskliga rättigheterna, bevaka efterlevnaden av rättigheterna, ge råd och sprida kunskap samt utreda och rapportera brister kring efterlevnaden i Sverige.

¹ [Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges kombinerade andra och tredje periodiska rapport](#)

Redan första året 2022, påbörjade institutet en undersökning om kunskaper och upplevelser av mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Rapporten ”*Allt ifrågasätts*”² färdigställdes under 2023. Sammanfattningsvis visar rapporten att Sverige inte genomfört FN konventionen för personer med funktionsnedsättning och att det därför fortfarande finns stor ojämlikhet i levnadsvillkor. Institutet menar att mer kunskap behövs om de mänskliga rättigheterna både för rättighetsbärarna och skyldighetsbärare. I rapporten framkommer att många upplever att de mänskliga rättigheterna kränks och att individer själva måste bevisa sina behov snarare än att myndigheter behöver bevisa att de insatser de genomför är tillräckliga.

Föreningen Funktionsrätt Sverige har tillsammans med en grupp representanter med företrädare för flera olika människorättsorganisationer tagit fram en andra alternativrapport om genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning³. De menar att landets självbild inte stämmer överens med den verklighet som de möter. Trots att Sverige är ett rikt land med en historia av inkluderingsarbete så uppfyller inte Sverige sina skyldigheter enligt konventionen för personer med funktionsnedsättning. Funktionsrätt menar att arbetet står still eller till och med går tillbaka i vissa avseenden. De menar att den funktionshinderpolitiska strategin för uppföljning (2021–2031) saknar konkreta politiska reformer, mätbara mål och tvärpolitisk samordning.

Myndigheten för delaktighet (MFD) har i uppdrag att årligen följa upp hur de 29 strategimyndigheterna⁴ i Sverige arbetar med den nationella strategin för funktionshinderpolitiken. Strategimyndigheterna är utsedda av Regeringen utifrån sina strategiska roller i samhällsutvecklingen. Exempel på utsedda myndigheter är, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Folkbildningsrådet, Trafikverket, Post- och telestyrelsen samt Domstolsverket. MFD:s bild i rapporten ”*Uppföljning av funktionshinderpolitiken 2023*”⁵ är att arbetet inom strategin går i rätt riktning men att det finns flera utvecklingsområden. Funktionshinderfrågorna behöver bli mer synliga och myndigheterna behöver redovisa resultat av sitt arbete på ett strukturerat sätt. MFD lyfter fram problem med stora skillnader i tillämpningen av individuella stödinsatser och att det sker stora besparingar inom kommuner och regioner. Det här menar MFD har lett till att personer med stora behov av stödinsatser upplever en otrygg vardag som är mer oförutsägbar. Stödbehövande uppger att de har svårt att komma ut på arbetsmarknaden, ha en aktiv fritid samt påbörja eller slutföra en utbildning. En annan utmaning som lyfts fram i rapporten är brister inom krisberedskap där personer med funktionsnedsättningar upplever avsaknad på information om hur de kan förbereda sig inför kriser och krig. Det har även visat sig att majoriteten av landets kommuner saknar aktuella kontinuitetsplaner för särskilt utsatta grupper. Här menar MFD att alla samhällsaktörer i större utsträckning behöver inkludera personer med funktionsnedsättning i krisberedskapsåtgärder.

² [Allt ifrågasätts. Kunskap om och upplevelser av mänskliga rättigheter hos personer med funktionsnedsättning i Sverige 2023](#)

³ [Alternativrapport-till-CRPD-2024-svenska.pdf](#)

⁴ [Prioriterade områden och myndigheter - MFD](#)

⁵ [Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2023](#)

Ett annat sätt att öka inkludering och tillgänglighet är att ställa krav på tillgänglighet vid upphandlingar. Här ser MFD att 26 procent av kommunerna i Sverige ställer tillgänglighetskrav vid upphandlingar. MFD lyfter även fram att en ny nationell handlingsplan för funktionshinderpolitiken ska tas fram 2026 vilket myndigheten hoppas leda till fler förbättringar inom funktionsrättsområdet.

Sverige har utifrån FN kommitténs besök, MR institutets rapport, Funktionsrätts alternativrapport och MFD:s uppföljning av funktionshinderpolitiken en lång rad av åtgärder att genomföra för att säkerställa rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Här behöver Uppsala kommun följa den nationella utvecklingen och arbeta vidare med de brister och utmaningar som finns i den egna kommunen. Som en del av arbetet med att åtgärda de utmaningar som finns, kan Uppsala kommun arbeta med den uppdaterade handlingsplanen till program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Under 2024 har även en uppdaterad Socialtjänstlag tagit form och planeras träda i kraft 1 juli 2025. Lagen har större fokus på tidiga insatser och förebyggande arbete. I lagen lyfts det även fram att kommuner ska arbeta evidensbaserat. Uppsala kommun har påbörjat förberedelser inför att den uppdaterade Socialtjänstlagen ska träda i kraft.

Att anhörigas livssituation många gånger kan vara utmanande och svår framgår bland annat i den rapport som tagits fram på uppdrag av *Tjänsteledning hälsa, stöd, vård och omsorg* (TL HSVO)⁶. En del av metoden i framtagandet av underlag till rapporten var att involvera personer med egen erfarenhet av att vara anhörig. Rapporten "*Vad behöver anhöriga?*"⁷ lyfter fram utmaningar som anhöriga till personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (npf) möter i skola, socialtjänst, omsorg och hälso- och sjukvård. Rapporten lyfter fram flera utvecklingsområden som skulle kunna ligga till grund för fortsatt arbete med att förbättra situationen för anhöriga i Uppsala.

Det oroliga läget i världen och Europa har påverkat samhällsviktiga organisationers arbete med kris och beredskap. Myndigheter, kommuner, Länsstyrelser, försvar och civilförsvar är några organisationer som stärker sitt arbete med kris och beredskap. Under årets beredskapsvecka med temat "sätt i gång" arrangerades bland annat en konferens av fem Länsstyrelser och MFD. Fokus var tillgänglig kris- och beredskap där personer med funktionsnedsättning också räknas in. Under konferensen höll brukarombudet en föreläsning om hur personer med funktionsnedsättning kan involveras i kris- och beredskapsarbetet. Senare under hösten gavs en liknande föreläsning i det kommuninterna kris- och beredskapsnätverket.

Syftet med brukarombudets årsrapport

Syftet med rapporten är att beskriva vad brukarombudet har uppmärksammat och genomfört under 2024, samt utifrån detta formulera förslag på åtgärder för att öka delaktighet och egenmakt för personer med funktionsnedsättning som bor eller vistas i Uppsala kommun

⁶ [Hälsa, stöd, vård och omsorg HSVO - Region Uppsala](#)

⁷ [rapport_vad-behoover-anhoriga-npf.pdf](#)

Brukarombudets arbete 2024

Brukarombudsrollen tillsattes 2018 och har under närmare sju år stöttat, informerat och bistått i frågor som rör personer med funktionsnedsättning. Rollen är fri och oberoende med uppdrag att verka i kommunens alla nämnder och bolag på alla verksamhetsnivåer. Brukarombudet ska främja jämlikhet och goda levnadsförhållanden samt stärka delaktighet, inflytande och egenmakt för personer med funktionsnedsättning. Rollen har blivit en inkörspport och förmedlare av funktionsrättsfrågor i och ibland utanför kommuns organisation. Ombudsrollen har de senaste fem åren delats mellan två tjänstepersoner, varav en forskare i socialt arbete. Kombinationen av dessa roller har varit lyckosam på olika sätt och särskilt gynnsam för det evidensbaserade arbetet. Dels har brukarombudet haft ett ytterligare perspektiv att föra resonemang med, dels har det varit en resurs i arbetet att integrera flera olika kunskapskällor som i den här kontexten är brukarkunskap, professionell kunskap och vetenskaplig kunskap. Från och med december 2024 är rollen som brukarombud tillsatt av en tjänsteperson på heltid och finns placerad på Kommunledningskontoret.

Under 2024 har brukarombudet besökt kommunens råd och inflytandeforum för personer med funktionsnedsättning. En beskrivning av dessa kommer presenteras i rapporten.

Några exempel på möten som ombudet har deltagit på under 2024:

- Infoteket om funktionshinder
- Anhörigcentrum i Uppsala kommun
- Ge makten vidare, en daglig verksamhet inom LSS
- Jag gör politik, en sambandscentral inom socialpsykiatri/arbetsmarknad
- Dialogmöten inom utbildningsförvaltningen
- Delaktighetsdagen i Gottsunda
- Dialog om behov som anhöriga till barn och unga med npf har
- Hållit i föredrag på Innovationslabbet, kontaktcenter och det kommun interna nätverket för kris och beredskap

Brukarombudet har tidigare deltagit i framtagandet av en förstudie kring program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning⁸. Resultatet av förstudien ledde till ett arbete med uppdatering av handlingsplanen till programmet. Arbetet med uppdateringen av handlingsplanen har fortgått under 2024 och brukarombudet har kunnat lämna synpunkter under arbetets gång.

Nytt för 2024 är att statistik har förts över antal personer som brukarombudet träffat och haft möten med. Sammanställningen representerar inte antalet enskilda individer utan antalet individer som brukarombudet träffat vid olika tillfällen. De som räknats in i statistiken är personer med egen erfarenhet av funktionsnedsättning, brukare, representanter och medlemmar i funktionsrättsföreningar, anhöriga, forskare, tjänstepersoner, chefer och politiker. Syftet med sammanställningen har varit att få en bild av hur ofta brukarombudet mött olika grupper av individer. Under 2024 har noggranna anteckningar först om vilka som varit med vid olika möten. Sammanlagt har 1 733 individer noterats. Diagrammet på nästkommande sida visar att brukarombudet haft flest möten med brukare och funktionsrättsföreningar.

⁸ [Brukarombudets årsrapport 2021](#)

Rollen har utifrån dessa diagram haft fokus på att möta individer och föreningar för att få en bild av hur situationen för dem ser ut. Rollen har även fokuserat på att stödja tjänstepersoner i arbetet med full delaktighet.

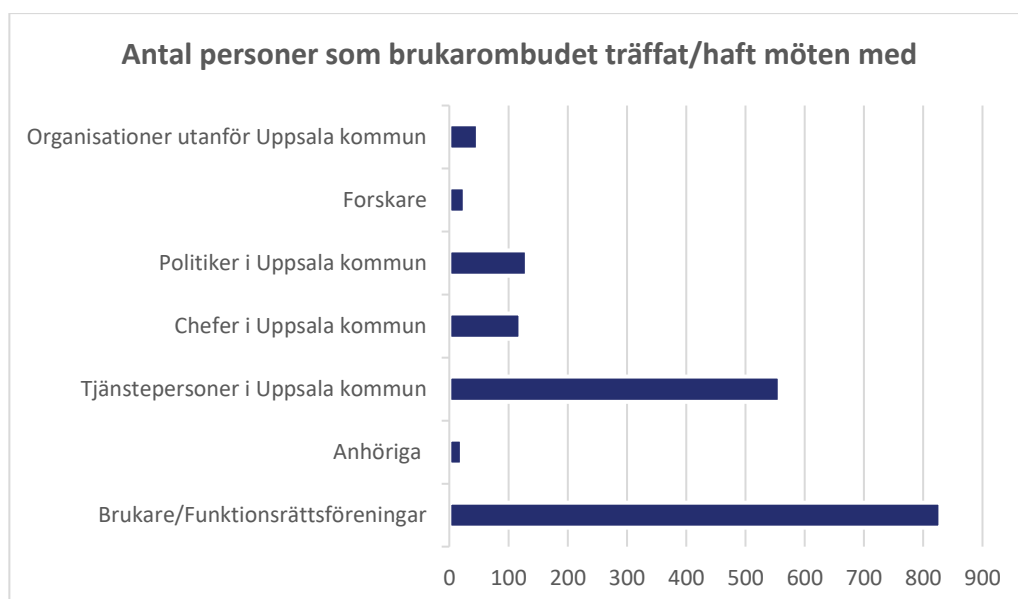

Bild: Antal personer som brukarombudet träffat eller haft möten med under 2024.

Spaningar och goda exempel

Under året har många intryck som berör frågor för personer med funktionsnedsättning nått brukarombudet. Det finns flera positiva exempel, men även utmaningar att jobba vidare med. Här lyfts några exempel som varit särskilt framträdande under 2024.

Mer fokus på evidensbaserad praktik i den uppdaterade Socialtjänstlagen

I nuvarande socialtjänstlag⁹ har verksamheter ett övergripande ansvar att främja ekonomisk och social trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiv involvering i samhället. Det har pågått en revidering av lagen och i utredningsförslaget framkommer att socialt arbete behöver förankras tydligare i evidens och beprövad erfarenhet. Forskning visar att med den nya lagen, innebär det att socialtjänsten övergår till en kunskapsorganisation¹⁰. Lagen har ett tydligt fokus på beslut som bygger på vetenskaplig evidens (forskning) och beprövad erfarenhet (professionella och brukares praktiska kunskap och erfarenhet). Övergången till den nya socialtjänstlagen kräver att tjänstepersoner i organisationer samverkar, samordnar och samskapar mellan de olika aktörernas kunskaper. Den bärande idén med en evidensbaserad praktik är att balansera och integrera relevanta perspektiv för att fatta beslut som grundar sig i bästa tillgängliga kunskap. I detta sammanhang är vetenskaplig evidens, professionell kunskap, brukares kunskap och erfarenheter om sina behov samt deras aktuella situation relevanta att beakta¹¹. Att arbeta evidensbaserat innebär alltså att *arbeta aktivt med att involvera olika perspektiv* i syfte att fatta informerade och välgrundade beslut.

⁹ [Socialtjänstlag \(2001:453\) | Sveriges riksdag](#)

¹⁰ [Visar Socialtjänsten som en hållbar kunskapsorganisation](#)

¹¹ [Att arbeta evidensbaserat - Ett stöd för praktiskt arbete](#)

Ambitionen att professionen i sitt handlingsutrymme *har möjlighet* att väga in relevanta perspektiv och deras kunskap med brukarens intressen i fokus rimmar väl med nuvarande och den nya lagstiftningen där rätten till delaktighet är tydlig:

”Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser. Verksamheten skall bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.” (Socialtjänstlagen)

”Verksamheten skall vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Den enskilde skall i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges” (Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade)

Hälso- och sjukvården ska ”tillgodose patientens behov av trygghet, kontinuitet och säkerhet” och ”bygga på respekt för patientens självbestämmande och integritet”. (Hälso- och sjukvårdslagen)

Men även om lagstiftning öppnar upp för aktivering av olika kunskapskällor kan det riskera att bli ett ”spel för galleriet” om det inte översätts till något konkret i praktiken. Att arbeta med brukarmedverkan kräver tid och resurser och ibland ändrade rutiner och arbets sätt. Att balansera och väga in kunskap från olika aktörer kräver insikt och förståelse. Chefer och ledare behöver vara lyhörda för vad de professionella behöver för att kunna arbeta evidensbaserat.

Några exempel på evidensbaserade metoder som fungerar som konkret stöd, med brukaren i fokus är SIP¹² (samordnad individuell plan), Peer support¹³ (kamratstöd), Supported Employment¹⁴ (SE) och delat beslutsfattande¹⁵. Brukarens behov, önskemål och upplevelser ska vara i centrum för vård, stöd och service. De exempel på arbetssätten som nämns bygger på en jämlik relation mellan den professionelle och brukaren, där brukarens inflytande och delaktighet är central. Forskning visar att personcentrerad vård, stöd och service leder till bättre hälsoutfall, högre brukarnöjdhet och minskad belastning för professionen.

Delaktighet för barn och unga inom Vård- och omsorgsförvaltningen

Under hösten 2024 träffade brukarombudet biståndshandläggare från enheten för barn och unga inom Vård- och omsorgsförvaltningen. Syftet med mötet var att få information om handläggarnas strukturerade delaktighetsarbete. Enheten har under en tid tillbaka arbetat med frågan om barns rätt att vara delaktiga i frågor som rör dem. Handläggarna har formulerat rutiner och tagit fram arbetssätt för att möta barn och unga på deras utvecklingsnivå. Inför möten med barn och vårdnadshavare skickas en skriftlig kallelse anpassad till barnet. En bild på handläggaren finns med tillsammans med kortfattad information om vad mötet kommer handla om. Handläggaren skickar även med ett dokument med bilder på hur miljön för mötet kommer se ut och ett antal frågor som barnet kan förbereda sig på. Om barnet har svårt att vara med på mötet eller inte vill, så erbjuds möjligheten att besvara frågor skriftligt i stället.

¹² [Samordnad individuell plan, SIP | SKR](#)

¹³ [PeerSupport_sve_webbPDF.pdf](#)

¹⁴ [Kunskapsöversikt utmaningar, förutsättningar och hinder för att tillvarata kompetensen hos personer med funktionsnedsättning.pdf](#)

¹⁵ [Nationella vård- och insatsprogram](#)

Det här innebär att barnets röst kan bli hörd även om barnet inte vill delta på det fysiska mötet. Under mötet med barnet och vårdnadshavaren använder biståndshandläggaren olika kompletterande kommunikationsverktyg.

De har exempelvis samtalskort (AST) och nalle kort, samtalskortor med bilder, tidsåtgångs hjälpmedel och andra stödjande hjälpmedel. Vid mötet finns även tillgång till stressbollar och andra leksaker som ska motverka stress. Något som underlättat i möten med barn och deras närstående är det nyligen öppnade anpassade rummet för barn i stadshuset. Utöver det strukturerade arbetssättet har biståndshandläggarna från enheten för barn och unga varit med i uppstarten av ett internt nätverk för delaktighetsfrågor inom avdelningen för myndighet i Vård- och omsorgsförvaltningen. I nätverket träffas handläggare från flera enheter för att dela erfarenheter, implementera eller ta fram nya arbetssätt för ökad delaktighet.

Funktionsrätt - en tillgång för kommunen

Funktionsrätt Uppsala kommun har under senare år blivit mer synliga i kommunen och samverkar med fler förvaltningar och verksamheter. Kompetenser och erfarenheter som Funktionsrätt har, tas mer omhand även om det finns mer att ta vara på. Det senaste året har Funktionsrätt beskrivit för brukarombudet att politiken till viss del lyssnat på deras synpunkter i Mål och budget 2025 med plan för 2026 - 2027. Funktionsrätt har sedan drygt fyra år, en heltidsarbetande ombudsman och nu även en kommunikatör på deltid. Att Funktionsrätt har en anställd ombudsman har ökat möjligheten för Uppsala kommun att lättare få svar på frågor som rör Funktionsrätts kompetens och erfarenhetsområden. Ombudsmannen har blivit en väg in till Funktionsrätt och deras föreningar. Brukarombudet ser att ombudsmannarollen i sin roll arbetat strukturerat tillsammans med kommunen och funktionsrättsföreningarna vilket ombudet menar ha gynnat kommunens verksamheter. Föreningarnas röster har stärkts och funktionsrättsperspektivet har kommit fram på ett tydligare sätt i kommunen.

Några exempel på resultat där Funktionsrätt bidragit i kommunens arbete med funktionsrättsfrågor är, HSVO:s rapport om anhöriga till personer med npf, arbetet i Funktionsrättsrådet och LSS rådet, revidering av Lokal överenskommelse mellan föreningslivet och Uppsala kommun, revidering av handlingsplan till Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning, samarbete med verksamheterna Jag gör politik och Ge makten vidare. Funktionsrätt har även bidragit till och hållit i, firandet av internationella funktionsrättsdagen, deltagit i samverkansstrukturen TL HSVO och varit med i den strategiska referensgruppen för god och nära vård samt deltagande i nätverk för uppdrag åtta.¹⁶

Behov av utveckling av anhörigstöd

Nationellt kompetenscentrum anhöriga (Nka) uppskattar att var femte vuxen svensk, ca 1,3 miljoner, är anhörigvårdare i Sverige¹⁷. De flesta anhörigvårdare är i yrkesverksam ålder och mer än 100 000 har gått ner i arbetstid eller slutat arbeta på grund av närståendes behov av vård och stöd.

¹⁶ [Verksamhetsberättelser-2023-Funktionsratt-Uppsala.pdf](#)

¹⁷ [snabba fakta folder nka_140623_web.pdf](#)

De närstående som får vård, stöd och omsorg av sina anhöriga är i alla åldrar men flest är äldre. Det vanligaste är att stöd ges av anhöriga i åldrarna 45 – 65 år. Anhöriga i åldern 33 – 44 år ger oftare stöd till sina barn på grund av svår sjukdom eller omfattande funktionsnedsättning. Många anhöriga till närstående med livslånga sjukdomar och funktionsnedsättningar ger ofta stöd till sina närstående under större delen av deras liv. Även barn under 18 år ger stöd till närstående eller andra i omgivningen. Stöd som anhöriga ger till närstående kan vara personlig vård och omsorg, tillsyn, känslomässigt stöd, praktiska sysslor i hemmet, transport och kontakt med myndigheter och vårdinstanser. Många ger stöd till sin närstående varje dag och de flesta ger stöd en till tio timmar i veckan. Var femte ger mycket omfattande stöd och i de fallen bor den anhöriga och närstående ofta tillsammans.

Att vara anhörig till en närstående med livslång funktionsnedsättning kan ha andra och mer långvariga utmaningar än när en närstående behöver stöd under en period av livet. Föräldrar och anhöriga till barn och vuxna med funktionsnedsättningar upplever att de har ett ansvar för sin närståendes välmående och livssituation även om det beviljats insatser från samhället. Anhöriga beskriver att de inte kan släppa sin närstående helt utan har en känsla av ansvar för att den närstående ska få sina rättigheter och att insatserna och bemötandet ska fungera bra. När brukarombudet möter anhöriga eller lyssnar på Funktionsrättsrepresentanter och Anhörigcentrum framkommer en bild av flera utmaningar som stämmer överens med Nka:s kunskapsöversikter¹⁸. Anhöriga har svårt att hitta rätt hjälp till sin närstående och vet inte var de ska börja när det är dags för vård- och omsorgsinsatser. Om ett barn med funktionsnedsättning inte har diagnostiserats innan förskoleålder eller skolstart börjar utmaningarna i samband med det. Inte allt för sällan beskriver anhöriga/föräldrar till barn i skolåldern, utmaningar kring att få rätt stöd och insatser i skolmiljön. Har barnet behov av insatser som färdtjänst, fritids, ledsagning mm så är koordinerandet av alla ansökningar och kontakter en stor del av den anhöriges vardagsliv. Under barnets skolgång och sedan fortsatta vuxenliv finns olika situationer och regler att hantera. Många anhöriga som är föräldrar upplever en stor omställning när barnet blir myndig och går från regler kring barn och unga till regler för vuxna. Anhöriga har helt plötsligt en ny situation att hantera. Brukarombudet tar del av berättelser om vad som händer när individer får avslag på insatser eller när det dröjer innan beslut verkställs. Här beskriver anhöriga hur detta påverkar både den närstående och den anhöriges livssituation. Den anhörige får inte sällan vara den som hoppar in och hjälper den närstående, och den närstående får inte möjlighet leva det liv som hen har rätt till. De flesta beslut i omsorgsnämnden i Uppsala kommun verkställs idag inom tre månader men det finns fortfarande utmaningar kring verkställigheten. På omsorgsnämndens möte i november presenterades uppgifter om icke verkställda beslut som gällde insatser inom SoL och LSS. Då hade 172 beslut inte verkställts inom tre månader under perioden 1 juli – 30 september. Av dessa var det 166 individer som omfattades. Det finns flera orsaker till att verkställighet inte sker. Det kan handla om att individen tackar nej till erbjudande eller vill avvakta verkställighet. Det kan även bero på att det saknas plats på exempelvis boende.

¹⁸ [kunskapsöversikt_ungamedpoh_2016_webb.pdf](#)

När det kommer till stödbehov som anhöriga beskriver så uppnås inte dessa helt fullt av dagens former av anhörigstöd. I Uppsala erbjuds anhöriga riktat emotionellt stöd för att orka ge sin närstående den vård och omsorg den behöver. I Uppsala kommun finns samtalsgrupper, måbra aktiviteter, enskilda stödsamtal och riktat stöd till anhöriga och närstående med demens¹⁹. Stödet i Uppsala kommun ges till anhöriga fram till dess att den närstående flyttar till ett vård- och omsorgsboende inom SoL eller LSS. När närstående flyttar till ett boende ska boendepersonalen ge den anhörige stöd, vilket Funktionsrätt beskrivit inte görs.

Även Anhörigcentrum menar att det finns utmaningar när anhöriga inte längre får ta emot stöd från dem. De flesta vill avsluta sitt stöd där, men en del har behov av att fortsätta få samtalsstöd, träffa andra i liknande situation och delta i måbra aktiviteter. Att anhörigstödet ska ske via boendet är inte alltid helt optimalt. Anhöriga kan hamna i situationer där boendet och den anhörige inte har samma syn på den närståendes omsorg, vilket kan skapa frustration och konfliktsituationer. När brukarombudet frågar Funktionsrätt så menar de att många är nöjda med stödet som Anhörigcentrum i Uppsala ger idag. Däremot finns önskemål om mer lotsande och praktiskt stöd kring att få rätt stöd till sin närstående. Många anhöriga kämpar med att hitta rätt stödinsatser och kan behöva hjälp i ansökningsförfarandet. Samma behov lyfts fram i HSVO:s rapport *"Vad behöver anhöriga föräldrar och vårdnadshavare till barn och unga med npf eller liknande behov"*²⁰. I den rapporten lyfts önskemål från anhöriga om en ny form av samordnarroll. Rollen skulle kunna vara en lots, projektledare eller coach som kan ge tips och råd, vara med på möten, hålla koll på tider och följa upp och hjälpa till med kontakter runt den närstående. Önskemål om anhöriglots har även kommit fram i dialoger som den öppna verksamheten *Jag gör politik* hållit i. Dessa tankar ligger även i linje med regeringens utredning med betänkandet *"Stärkt stöd till anhöriga – Ett mer ändamålsenligt stöd till barn och vuxna som är anhöriga"*²¹. I utredningen lyfts en ny roll fram, anhörigkontakt. Utredningen menar att anhöriga ska erbjudas en anhörigkontakt där behov av särskilt stöd finns.

Fortsatt arbete med inflytandestrukturer

I brukarombudets årsrapport 2023 lyftes behovet av fortsatt arbete med att utmana befintliga organisationsstrukturer och pröva arbetssätt som ökar delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning i Uppsala kommun. Arbetet med att bygga och befästa strukturer är viktigt för att öka delaktighet och inflytande. I rapporten 2023 lyftes några förvaltningar fram där brukarombudet såg behov av fortsatt arbete med delaktighetsstrukturer. Under 2024 har brukarombudet besökt de råd och inflytandeforum i kommunen som ombudet känner till. Bakgrunden till besöken har varit att undersöka vilka forum och samverkansformer som finns, hur dessa har tillkommit och om det finns styrande dokument för råden och forumen. Frågor som undersökts har handlat om hur kallelser tas fram, om det finns gemensamma arbetsutskott, om anteckningar förs och hur dessa sprids och offentliggörs. En sammanställning och beskrivning av de råd och forum som idag finns i Uppsala kommun kommer presenteras och förslag på fortsatt utveckling av strukturer kommer lyftas fram. En fördjupad bild av råden och forumen finns att ta del av i bilaga 1 i rapporten.

¹⁹ [anhorigcentrums-broschyr-2021.pdf](#)

²⁰ [rapport_vad-behover-anhoriga-npf.pdf](#)

²¹ [Utredningen Ett stärkt stöd till anhöriga har lämnat sitt betänkande - Regeringen.se](#)

Uppsala kommuns strukturer för råd och inflytandeforum

Uppsala kommun har sedan 70 – talet haft råd för samverkan och delaktighet på kommunledningsnivå. Det första rådet för funktionshinderfrågor inrättades 1972 och året därefter inrättades det kommunala pensionärsrådet. Råd i denna kontext är ett formellt framtaget mötesforum med framtagna riktlinjer. Här träffas föreningsrepresentanter och politiker i dialoger, diskussioner och samverkan. Inflytandeforum är en lite mindre formell, men ändå så pass formell, att möten är strukturerade och återkommande. I inflytandeforum träffas föreningsrepresentanter och/eller brukare, tjänstepersoner och chefer.

De råd och inflytandeforum som idag är aktuella i Uppsala kommun, och som brukarombudet känner till, är till antalet 16 stycken. Utöver dessa råd- och inflytandeforum sker dialoger parallellt, informellt och utan formella strukturer. Av de råd och forum som är formellt framtagna finns, tre på kommunledningsnivå, sju inom Vård- och omsorgsförvaltningen, fyra inom Utbildningsförvaltningen, ett på Överförmyndarförvaltningen och ett där flera förvaltningar träffar region Uppsala i frågor om hälsa, stöd, vård och omsorg. Det kan låta mycket med antalet råd och forum men det finns trots det fortsatt utvecklingsbehov. Framför allt saknas övergripande råd för frågor som berör personer med psykisk ohälsa, samt återkommande inflytandeforum för frågor inom Arbetsmarknadsförvaltningen, Stadsbyggnadsförvaltningen, Socialförvaltningen och Kultur, - idrotts- och fritidsförvaltningen. För att utveckla strukturerna behöver personer med egen erfarenhet och Funktionsrättsföreningar involveras. Tillsammans med dem kan fortsatt dialog om hur samverkan och inflytande bör ske.

Nuvarande strukturer för råd och inflytande i Uppsala kommun

I de råd och inflytandeforum som idag finns i Uppsala kommun, har alla liknande huvudsakligt syfte. Råden och forumen har skapats för att öka delaktighet, stärka samarbetet mellan kommun och föreningar samt förbättra policyer, tjänster och insatser för personer med funktionsnedsättning. Råden och inflytandeforumen har vissa gemensamma strukturer där de flesta har planerade möten 2 – 4 gånger per år. Inbjudna till de olika råden och forumen varierar och kan exempelvis vara representanter med egen erfarenhet av funktionsnedsättning, representanter från förening, tjänstepersoner och politiker. Politisk närvaro sker vanligen vid råd och forum lite längre från verksamheten.

Råden har arbetsutskott som planerar möten och innehåll. Vid behov kan särskilda representanter och experter bjudas in för att delta på rådsmöten. De flesta av kommunens inflytandeforum dokumenterar sina möten. Några använder bildstöd och lättläst information och anteckningar för att öka tillgängligheten. Mötesanteckningar delas bland dem som deltagit i de flesta fall. I LSS rådet och Funktionsrättsrådet läggs kallelser och minnesanteckningar ut på kommunens hemsida. LSS rådet och brukarråd inom dagligverksamhet och boende LSS, fokuserar direkt på insatser för personer med särskilda behov, som har eller söker insatser i kommunen. Några av kommunens inflytandeforum är öppna för bred samverkan med föreningar, universitet och andra aktörer, som exempelvis Forum för psykisk hälsa och samverkanssystemet för TL HSVÖ. De olika råden och forumen delar en gemensam grund i frågor om syfte, struktur och arbetssätt, men fokuserar på olika frågor beroende på var rådet/forumet finns placerad i kommunens organisation. Arvodering av deltagare/ledamöter sker i några få av råden.

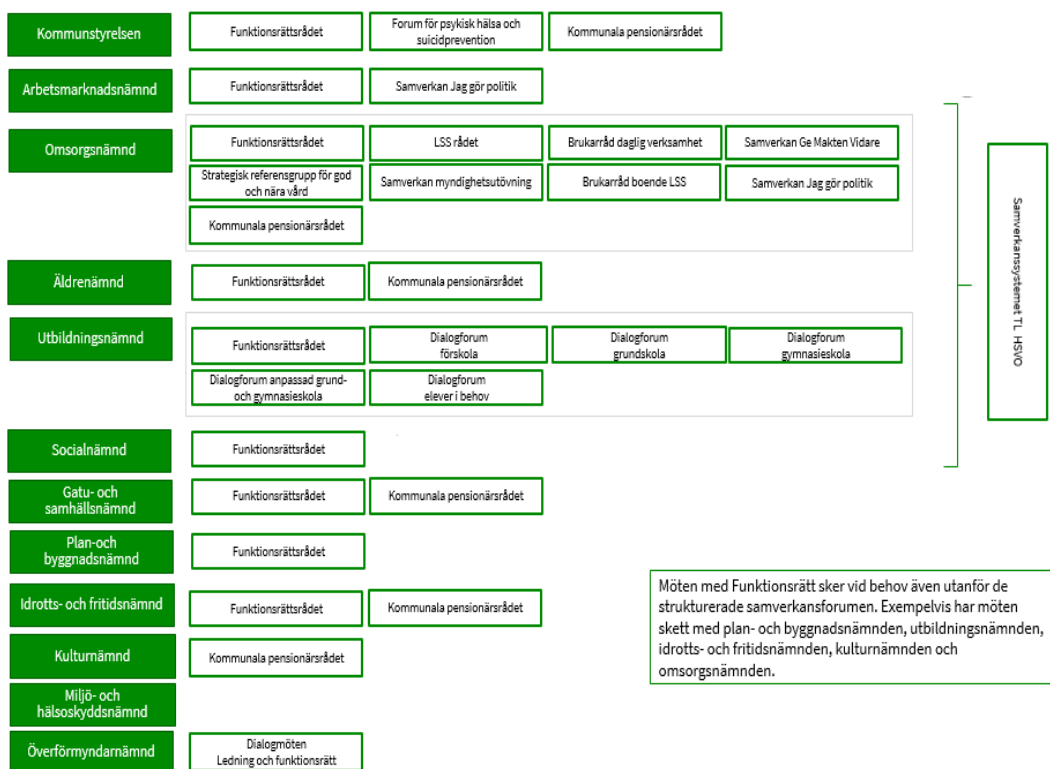

Bild: Struktur för råd och inflytandeforum i Uppsala kommun

Reflektioner om arbetet framåt

I Uppsala kommun genomförs insatser för att öka delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning. Detta utesluter inte att kommunen kan bli ännu bättre kring dessa frågor. Områden som lyfts fram i årets rapport indikerar ett fortsatt behov av utveckling. Brukarombudets rekommendationer för ökad delaktighet presenteras i detta avsnitt.

Sveriges självbild och det som kommer fram i olika rapporter

Under 2024 har flera nationella och internationella rapporter presenterats som berört hur Sverige lever upp till FN konventionen för personer med funktionsnedsättning och den nationella funktionshinderpolitiken. Sverige behöver svara upp mot de brister som framkommit både från FN kommittén, MR-institutet, MFD och Funktionsrätt. Svenskars självbild av att vara bra på frågor om mänskliga rättigheter är något som inte riktigt stämmer överens med de rapporter som presenteras. Uppsala kommun behöver följa det nationella arbetet och fokusera på hur kommunen kan uppnå målet om ett samhälle för alla. Här finns möjlighet att gå i rätt riktning genom att arbeta med de åtgärder som tagits fram i den uppdaterade handlingsplanen till program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning²². Uppsala kommun behöver därutöver kontinuerligt följa den nationella funktionshinderpolitiken och initiera till dialoger med dem som omfattas av dessa frågor.

²² [Revidering av handlingsplan för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning](#)

Hur kan Uppsala kommun främja en evidensbaserad praktik?

Förändringarna i den uppdaterade Socialtjänstlagen har som tidigare nämnts större fokus på tidiga- och förebyggande insatser samt ett evidensbaserat arbetssätt. Utifrån egen erfarenhet av att ha arbetat nära forskningen under snart fem år, ser brukarombudet potentialen i att öka den evidensbaserade praktiken och samarbetet mellan kommun och universitet. Genom att väva in forskningen kan kommunen få mer grundade underlag och samtidigt utveckla verksamheterna så de når invånarnas behov. För att röra sig mot ett mer evidensbaserat arbetssätt behöver medarbetare ges möjlighet att inhämta relevant kunskap från flera kunskapsbärare. Det innebär exempelvis att använda den evidens (forskning) som redan finns.

En kvalitetsavdelning med kompetens om socialt arbete kan vara intressant att överväga och metoder och modeller som används behöver väljas med insikt i forskning och berörda parter erfarenhet. Att utöka samarbetet mellan kommunen och universitetet när det gäller ”mjuka frågor” som delaktighet och demokrati, kan vara en annan framkomlig väg. Eftersom Uppsala är en erkänd universitetsstad, finns förutsättningarna för att främja fler samarbeten än de befintliga. I november 2024 antogs ett förslag till nytt strategiskt partnerskap mellan Uppsala kommun och Uppsala universitet²³. Avtalet är ett ramverk för fortsatt samarbete mellan parterna. I partnerskapet utsluts inte samverkan inom andra områden än dem som avtalet beskriver. Avtalet bygger på ömsesidiga intressen och gemensamma mål. Frågan är om och hur Uppsala kommun skulle kunna öka samarbetet ännu mer med universitetet för att öka den evidensbaserad praktiken? Kan forskning och praktik arbeta strukturerat och närmare varandra? Skulle kommunen kunna fungera som en plattform för kommunala forskningsprojekt tillsammans med FOU²⁴? Kanske kan samarbetet med forskningen öka genom att kommunen som arbetsgivare i högre grad uppmuntrar medarbetare till masterstudier, anställer kommundoktorander, ökar samarbetet kring uppsatsarbeten och uppmuntrar till delade tjänster mellan kommunen och universitetet. Andra möjligheter i frågan om samverkan mellan kommun och universitet är att använda det kommunalt akademiska vård och omsorgscentrumet (KAVOC) som finns inom Vård- och omsorgsförvaltningens kvalitetsavdelning. En annan möjlighet skulle kunna vara att samordna de tjänstepersoner/tjänster i kommunen som idag arbetar med samordning och samverkan mellan kommun och universitet.

Fortsätt bygga strukturer för delaktighet

Uppsala kommun har sedan 70 – talet arbetat med inflytandefrågor där funktionsrättsrådet var ett av de första råden som inrättades. Flera lagar har tydliga intentioner och krav om, att dem som omfattas av kommunens insatser och verksamheter ska ges möjlighet att påverka sina egna liv och insatser. Strukturer har utvecklats och arbetet med delaktighetsfrågor behöver fortsätta utifrån hur samhället och kommunen förändras. Det finns önskemål och ett visst behov av fler inflytandeforum och råd i Uppsala kommun.

²³ [Avtal om strategiskt partnerskap mellan Uppsala universitet och Uppsala kommun 2025–2027](#)

²⁴ [Forskning och forskningssamarbeten](#)

Brukarombudet ser exempelvis behov av inflytandeforum som berör frågor i Arbetsmarknadsförvaltningen, Stadsbyggnadsförvaltningen, Socialförvaltningen och Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen. Det finns även behov av råd som berör personer med psykisk ohälsa, och då gärna där fler förvaltningar och nämnder ingår. Brukarombudet bistår gärna med konsultation och dialog för att fortsätta strukturbygget för delaktighet och inflytande.

Delaktighet är meningsfullt och lärorikt för alla inblandade

Förutom att kommunens verksamheter utvecklas vid delaktighetsarbete, så sker något med dem som deltar. Medarbetare vittnar om helt nya perspektiv på frågor som de som professionella inte kunnat förstå utan att lyssna på egenerfarna. Arbetet känns mer meningsfullt och mötet med invånare ger energi att fortsätta förbättringsarbetet. För individer som blir lyssnade på och som har egen erfarenhet av funktionsnedsättning har också uttryckt positiva erfarenheter kring delaktighetsarbete. De beskriver en känsla av meningsfullhet, att inte vara ensamma om sin situation, att det ger hopp om en bättre framtid och att de känner sig bekräftade och sedda. De beskriver en känsla av att vara en del av demokratin.

Verksamheter som redan arbetar med delaktighet så som *Ge makten vidare* och *Jag gör politik* har under året fortsatt flytta fram positionerna. Deltagarna med egen erfarenhet av intellektuell funktionsnedsättning (IF) eller psykisk ohälsa och/eller npf engagerar sig, bjuder in politiker och skriver insändare. *Jag gör politik* har genomfört flera dialoger och har nu även skrivit fram sin första rapport med resultat från en dialog med politiker från tre av kommunens nämnder (arbetsmarknad, utbildning och omsorg).

Ett tydligt resultat av ett långsiktigt delaktighetsarbete är när personer med egen erfarenhet av IF och autism från Uppsala tar plats som reportrar i det nya programmet i SVT:s ”*Frågan är fri*”. Programmet är en serie med avsnitt där reportrarna intervjuar kända profiler och beslutsfattare på ett sätt som inga andra gjort tidigare i Sverige. Bakom programmet finns både ett kortsiktigt och långsiktigt arbete med att göra allas röster hörda. När individer får rätt förutsättningar, riktat stöd och känner sig lika mycket värda som andra, kan resultatet bli just så som det blev i *Frågan är fri*. Glädjande nyheter i december var att Uppsala kommuns reportrar kommer göra ytterligare en säsong av programmet till hösten 2025.

Förslag på fortsatt arbete för ökad delaktighet

Situationen för personer med funktionsnedsättning i Sverige kritiseras från olika myndigheter, institut, funktionsrättsföreningar och FN:s kommittén. Samtidigt pågår ett framåtsträvande arbete nationellt och i Uppsala kommun med att öka delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning. I Sveriges lagstiftning framkommer att vi som är skyldiga att se till, att individer får sina mänskliga rättigheter tillgodosedda, ska arbeta för full delaktighet och inflytande. Även arbetet med god och nära vård (nationellt arbete med SKR) signalerar om behovet av samskapande på samma sätt som den evidensbaserade praktiken lyfts fram i den uppdaterade Socialtjänstlagen.

I Uppsala kommun görs många goda insatser men det utesluter inte att vi inte kan bli bättre. Flera områden som brukarombudet lyft fram i årets rapport innebär fortsatt behov av utveckling. Brukarombudet rekommenderar därför Uppsala kommun att fortsätta byggandet av inflytandestrukturer, se över anhörigstödet till anhöriga som stöttar personer med funktionsnedsättning och fortsätta det pågående samarbetet med Uppsala universitet för att uppnå mer evidensbaserad praktik.

Bilaga 1

Sammanställning av råd och inflytandeforum i Uppsala kommun som berör Funktionsrättsfrågor

Kommunledningskontoret

Funktionsrättsrådet

Rådet inrättades 1972 och de senast framtagna och beslutade föreskrifterna antogs 2021²⁵. Rådet är kommunövergripande och ligger under kommunstyrelsen. Kommunledningens avdelning för hållbarhet har i uppdrag att sammankalla och arrangera Funktionsrättsrådets möten fyra gånger per år. Till rådet utses tio ledamöter av Funktionsrätt Uppsala kommun, inklusive en vice ordförande. Från politiken utses tio ledamöter från nio nämnder. Dessa nämnder är Kommunstyrelsen, Omsorgsnämnden, Plan- och byggnadsnämnden, Idrotts- och fritidsnämnden, Gatu- och samhällsmiljönämnden, Utbildningsnämnden, Socialnämnden, Arbetsmarknadsnämnden och Äldrenämnden. Rådet har möjlighet att adjungera företrädare som bidrar till rådets syfte och frågor. Funktionsrättsrådet har ett arbetsutskott som planerar innehåll och kallelser. Rådets ledamöter arvoderas. Minnesanteckningar skrivs och läggs ut på Uppsala kommuns offentliga hemsida. Funktionsrättsrådet finns för diskussioner och samverkan i övergripande policyfrågor och för informationsspridning och opinionsbildning inom funktionsrättsområdet. Rådet kan också lämna rekommendationer till ansvarig nämnd och användas för andra typer av samarbeten i frågor som berör personer med funktionsnedsättning.

Kommunala pensionärsrådet (KPR²⁶)

Rådet inrättades 1973 och Vård- och omsorgsförvaltningen har i uppdrag av kommunstyrelsen att sammankalla och arrangera KPR:s möten. Rådet träffas fyra gånger per år och arbetsutskottet kan vid behov kalla till extra möten. Till rådet utses 14 ledamöter där Uppsala Pensionärsföreningars Samråd (UPS) utser fyra ordinarie ledamöter samt fyra personliga ersättare. Från de kommunala nämnderna utses åtta ordinarie ledamöter. Dessa nämnder är Kommunstyrelsen (två ledamöter) inklusive ordförande Äldrenämnden (två ledamöter), Omsorgsnämnden, Idrotts- och fritidsnämnden, Gatu- och samhällsmiljönämnden och Kulturnämnden som har en ledamot vardera. Funktionsrätt deltar inte på KPR men det kommer upp frågor som rör delaktighet på rådets möten. Tjänstepersoner och experter som rådet anser bidrar till rådets syfte och frågor kan adjungeras. Rådet svarar för information i äldre politiska frågor till samtliga pensionärsföreningar. KPR finns för diskussioner, samverkan i övergripande policyfrågor och för informationsspridning och opinionsbildning inom det äldre politiska området. KPR kan också lämna rekommendationer till den ansvariga nämnden och användas för andra typer av samarbeten i äldre politiska frågor. Anteckningar och kallelse diarieförs och publiceras på kommunens hemsida. Rådets ledamöter arvoderas.

²⁵ [Föreskrifter Uppsala kommuns funktionsrättsråd, antagna 15 december 2021](#)

²⁶ [Föreskrifter för Kommunala Pensionärsrådet](#)

Forum för psykisk hälsa och suicidprevention

Hållbarhetsavdelningen på kommunledningskontoret har hållit samman och samskapat ett forum för nätverk och samverkan i arbetet med psykisk hälsa och suicidprevention. Forumet är till för alla aktörer som vill och kan bidra i arbetet lokalt och som är intresserade av att identifiera behov, utmaningar och lösningar inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Syftet med forumet är att *skapa bättre förutsättningar för lokala aktörer att planera och genomföra samhällsstödjande insatser som utgår från faktiska behov och lokal kontext inom området*. Forumet hålls två gånger per år med fysiskt deltagande och har även en gemensam plattform för dialog på Teams. Forumet har några arbetsgrupper som arrangerar träffar och evenemang. En av dessa arbetsgrupper planerar innehållet för forumets fysiska träffar. En annan arbetsgrupp, ”Inte bara en siffra”, planerar och genomför årligen en ljusmanifestation under kulturnatten. Ett 20-tal organisationer har hittills representerats vid forumet. Av dessa finns representation från patient- och brukarföreningar, Region Uppsala, Uppsala universitet och Uppsala kommun. Från kommunen finns representanter från flera förvaltningar, äldreombudsman och brukarombudet. Deltagare i forumet arvoderas inte.

Utbildningsförvaltningen

Dialogforum förskola, grundskola och gymnasieskola

Utbildningsförvaltningen har möten med Funktionsrättsföreningar som berörs av skolformerna förskola, grundskola och gymnasieskola. Möten sker en gång per år för varje skolform. Vid mötena deltar chefer på ledningsnivå från utbildningsförvaltningen, vice utbildningsdirektör, chef för elevhälsan samt den skolformschef som mötet handlar om. Andra som deltar är politiker från utbildningsnämnden, ordförande och ansvariga för respektive skolform, samt representanter från föreningar i Funktionsrätt och ombudsman för Funktionsrätt. Inga gemensamma anteckningar förs på mötena. Deltagarna arvoderas inte. Utöver dessa möten finns flera andra forum för dialog inom respektive skolform. Vid dessa möten träffar vårdnadshavare och/eller representanter för funktionsrättsföreningar ledning för skolformen tillsammans med en eller flera rektorer.

Ett annat exempel på ett dialogforum är, *Dialogforum elever i behov i grundskola*. Där träffas skolledning och representanter från föreningarna Attention, Autism Uppsala Län, Antidiskrimineringsbyrån, Föräldranätverket Barn i Behov och Dyslexiföreningen. Möten sker fyra gånger per år. Minnesanteckningar förs inte men PowerPoint bilder delas och där kan även sammanfattande kommentarer finnas med från möten.

Dialogforum anpassad grundskola och gymnasieskola

Utbildningsförvaltningens verksamhet för anpassad grundskola och anpassad gymnasieskola har återkommande dialogmöten med Funktionsrättsföreningar i Uppsala. Ingen politiker deltar på mötena. Inbjudan går ut till tio föreningsrepresentanter. Rektor och verksamhetsområdeschef från utbildningsförvaltningen bjuder in till möten och anteckningar förs. Anteckningarna skickas till alla som deltar i forumet. Deltagarna arvoderas inte.

Vård- och omsorgsförvaltningen

LSS rådet

LSS rådet²⁷ inrättades 2016 efter förslag från funktionsrättsföreningarna FUB och Autism Uppsala län. Föreningarna upplevde att LSS frågorna inte fick plats i det dåvarande kommunala handikapprådet. Rådet ligger organisatoriskt under omsorgsnämnden. Vård- och omsorgsförvaltningen bistår rådet med sekreterarskap, samordning och kommunikativ tillgänglighet. Till rådet utses sammanlagt 14 ledamöter. Fem ledamöter är politiker från omsorgsnämnden och nio ledamöter är utsedda av Funktionsrätt. Ledamöter i rådet arvoderas. Rådet har ett arbetsutskott som förbereder fyra möten per år. Minnesanteckningar och kallelser läggs ut på kommunens hemsida.

Brukarråd daglig verksamhet LSS²⁸ Arbete och bostad

Brukarråd inom den kommunala dagliga verksamheten inom LSS, startade i nuvarande form 2016. Innan dess hade det funnits en referensgrupp som varit vilande under en period på grund av omorganisation. Rådet leds av en utvecklingshandledare tillsammans med en verksamhetschef i daglig verksamhet. I rådet finns åtta ledamöter med egen erfarenhet av att ha LSS insatsen daglig verksamhet. Frågor som tas upp på rådsmötena kommer från deltagare i dagliga verksamheter och rådets deltagare. Minnesanteckningar skrivs på lättläst och med bildstöd. Anteckningarna skickas via e-post till alla verksamhetschefer, områdeschefer och medarbetare inom Arbete och bostad. Chefer och medarbetare har ansvar för att informera brukare i alla dagliga verksamheter. Nytt för 2024 är att det tagits fram en informationstavla om brukarrådet som ska finnas uppsatt på alla dagligaverksamheter. På informationstavlan ska brukare kunna skriva upp frågor till rådet, samt ta del av minnesanteckningar från rådet

Brukarråd boende LSS²⁹ Arbete och bostad

Brukarrådet för kommunala LSS boenden, startade i nuvarande form 2019 i det tidigare arvfondsprojektet Ge makten vidare. När arvfondsprojektet gick över till kommunal regi så togs boenderådet över av Vård- och omsorgsförvaltningen och avdelningen Arbete och bostad 2012. Rådet leds av en utvecklingshandledare tillsammans med en verksamhetschef för LSS boenden. I rådet finns sju ledamöter med egen erfarenhet av att ha LSS insatsen boende. Frågor som tas upp på rådsmötena kommer från de kommunala LSS boendena och från brukarrådets deltagare. Minnesanteckningar skrivs på lättläst och med bildstöd. Dessa skickas via e-post till alla verksamhetschefer, områdeschefer och medarbetare inom Arbete och bostad. Chefer och medarbetare har ansvar för att informera om vad som kommit fram på rådet till brukare i LSS boendena. Nytt för 2024 är att det tagits fram en informationstavla om brukarrådet. Tavlan ska finnas i alla LSS boendens gemensamma utrymmen. På informationstavlan ska brukare kunna skriva upp frågor till rådet, samt ta del av minnesanteckningar.

²⁷ [Föreskrift för LSS-rådet](#)

²⁸ [Info om Brukarrådet](#). Brukarråd inom daglig verksamhet LSS, Arbete och bostad.

²⁹ [Info om Brukarrådet](#). Brukarråd inom boende LSS, Arbete och Bostad.

Samverkan handläggning och myndighetsutövning

I samverkansgruppen för handläggning och myndighetsutövning på Vård- och omsorgsförvaltningen träffas myndighetschef, Utvecklingsledare och två representanter från Funktionsrätt Uppsala kommun. Möten sker cirka fyra gånger per år samt ofta lika många oplanerade vid behov. Syftet med samverkansgruppen är att stärka samarbetet och öka förståelsen för varandras arbetsprocesser samt att hitta gemensamma lösningar på utmaningar som påverkar individer med funktionsnedsättning. Minnesanteckningar förs och delas mellan dem som ingår i samverkansgruppen. Deltagare i samverkansgruppen arvoderas inte.

Strategisk referensgrupp för god och nära vård.

I den strategiska referensgruppen för god och nära vård träffas tjänstepersoner från Regional och lokal samverkan, representanter från Funktionsrätt Uppsala kommun, representanter från Uppsala Pensionärsföreningarnas Samarbetsråd och barnombudet i Uppsala. Brukarombudet och äldreombudsmannen deltar också i referensgruppen. Syftet med referensgruppen är att lyfta frågor inom området god och nära vård i ett tidigt skede för att lyssna in erfarenheter och synpunkter från funktionsrättsföreningarna och pensionärsföreningarna. Deltagare i referensgruppen arvoderas inte.

Samverkan Ge makten vidare 2.0

Ge makten vidare 2.0 är en daglig verksamhet inom LSS. Verksamheten arbetar med delaktighet för personer med LSS beslut. Idag har åtta deltagare sin dagliga verksamhet på Ge makten vidare 2.0 och det finns en stödpedagog som stöttar deltagarna. Deltagarna och stödpedagogen bjuder in till fyra samverkansmöten årligen. De som deltar på samverkansmötena är representanter från FUB, Autism Uppsala Län, Funktionsrätt Uppsala kommun, brukarombudet och utvecklingshandledare från Vård- och omsorgsförvaltningens avdelning arbete och bostad. Anteckningar skrivs till dem som deltar på möten. Syftet med samverkansmötena är att dela aktuella frågor inom funktionsrättsområdet, ge varandra tips om frågor som behöver utvecklas inom funktionsrättsområdet samt dialog inför LSS råd och Funktionsrättsråd. Deltagare i samverkansgruppen arvoderas inte.

Samverkan Jag gör politik

Jag gör politik är en öppen verksamhet och en sambandscentral i Uppsala kommuns socialpsykiatri. Verksamheten samfinansieras av omsorgsnämnden och arbetsmarknadsnämnden. Målgrupp för verksamheten är personer med egen erfarenhet av psykisk ohälsa och/eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. I verksamheten används exempelvis samtalsmetoder, DMO slingor och olika dialogmöten. Samverkansmöten sker varannan vecka med deltagare från *Jag gör politik*, verksamhetens samordnare, representanter från Funktionsrätt och brukarombudet. Deltagare och samordnare på *Jag gör politik* har vid några tillfällen även haft dialogmöten med avdelningschefer från socialpsykiatri på Vård- och omsorgsförvaltningen och chefer på Arbetsmarknadsförvaltningen. Utöver dialogmöten med avdelningschefer arrangerar *Jag gör politik* stordialoger med politiker från kommunen. Deltagare i verksamheten arvoderas inte.

Samverkanssystemet tjänsteledning hälsa, stöd, vård och omsorg (TL HSVO)

Samverkanssystemet TL HSVO³⁰ är ett samarbete mellan länets kommuner och Region Uppsala inom sektorerna hälsa, stöd, vård och omsorg. Ett av målen med samverkanssystemet är att utveckla vård och omsorg för att bättre motsvara invånarnas behov. I det länsövergripande samverkanssystemet finns ett utvecklingsprogram där respektive huvudman fattat beslut om en gemensam inriktning. En inriktning är effektiv och nära vård 2030 med fokus på att vård och omsorg ska finnas nära invånarna och utgå från invånarnas behov. Funktionsrätt har sedan 2023 en plats i det lokala samverkanssystemet genom ombudsman på Funktionsrätt Uppsala kommun. Ombudsmannen fungerar som en referens och röst för funktionsrättsrörelsen, och bidrar till att forma och påverka beslut som fattas. Från Uppsala kommun finns representanter från Utbildningsförvaltningen, Arbetsmarknadsförvaltningen, Socialförvaltningen och Vård- och omsorgsförvaltningen. Samverkanssystemet har möten 6 gånger per år och minnesanteckningar delas av dem som ingår i gruppen.

Stadsbyggnadsförvaltningen

Tillgänglighetsgrupp ”hands on” och tillgänglighetsgrupp ”strategisk”

Område bygg på Stadsbyggnadsförvaltningen har en intern samarbetsgrupp som arbetar med tillgänglighetsfrågor ”hands on”. Tjänstepersonerna i gruppen representerar enheterna bygglov, tillsyn och bostadsanpassning. Ärenden som lyfts upp i gruppen berör konkreta tillgänglighetsfrågor som behöver lösas inom närtid men även andra mer övergripande frågor. Ett tema har handlat om markanpassningar samt hur utformning av tomter påverkar tillgänglighet både utomhus och inomhus i exempelvis suterränghus. Tillgänglighetsgrupp ”strategisk” har varit en intern samarbetsgrupp av tjänstepersoner som arbetar i Stadsbyggnadsförvaltningen. Det har avsett mer långsiktiga frågor med fokus på social hållbarhet och kopplats till det kommunövergripande uppdraget med Effektiv och nära vård. Under hösten har gruppen dock upphört. Funktionsrätt har besökt båda grupperna men har inte någon återkommande inbjudan eller närvaro i grupperna. Även brukarombudet har träffat både grupperna.

Överförmyndarförvaltningen

Dialogmöte ledning och funktionsrätt

Funktionsrättsrepresentanter (fem) träffar förvaltningsdirektör för överförmyndarförvaltningen två gånger per år. Anteckningar förs och delas internt med dem som deltar på mötena. Syftet med samtalen är att diskutera frågor som berör godmanskap och förvaltarskap för personer med funktionsnedsättning. Deltagare i dialogmötena arvoderas inte.

³⁰ [Hälsa, stöd, vård och omsorg HSVO - Region Uppsala](#)

Andra möten där Uppsala kommun träffat föreningar eller personer med egen erfarenhet av funktionsnedsättning

Utöver de strukturerade och återkommande råd och inflytandeforum i Uppsala kommun, sker flera spontana och mindre formella möten med Funktionsrätt och brukare. Brukarombudet har inte full kännedom om alla möten men har fått ta del av några exempel. Möten har skett med tjänstepersoner inom Stadsbyggnadsförvaltningen och Kultur-, idrotts, och fritidsförvaltningen. Funktionsrätt har bjudits in till samverkan kring uppdrag 8 i mål och budget. Funktionsrätt arrangerade en dialog med utbildningsnämnden om barn som inte klarar skolgången på grund av bristande eller otillräckliga insatser. Dialog om hjälpmedelsfrågor har genomförts med Vård- och omsorgsförvaltningen, omsorgsnämnden och Funktionsrätt. Intresseföreningen för schizofreni (IFS) arrangerade och bjöd in förvaltningar och föreningsrepresentanter till dialog om förutsättningar kring insatserna godman och förvaltarskap. Det finns även exempel på kommunala samarbeten med föreningen Fyrisgården via ett Idéburet offentligt partnerskap (IOP)³¹. Partnerskapet har tecknats mellan Fyrisgården, Kulturnämnden, Idrotts- och fritidsnämnden, omsorgsnämnden och äldrenämnden. Fyrisgården har via partnerskapet årliga dialoger med barn, unga, tjänstepersoner och politiker. De har även ett ansvar för nätverk med andra aktörer som erbjuder kultur och fritidsverksamhet till personer med funktionsnedsättningar.

³¹ [09-overenskommelse-om-ideburet-offentligt-partnerskap-iop-med-fyrisgarden-2024-2027.pdf](#)

Bilaga 2

<p>Möten och samarbeten med intresseföreningar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Astma och allergiförbundet • Attention • Autismföreningen i Uppsala Län • Balans • Brukarrevisionsbyrån i Uppsala BRiU • BISAM, Region Uppsala • BOiU, barnombudet i Uppsala • FUB (Föreningen för barn ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning) • Funktionsrätt Uppsala kommun • Funktionsrätt Uppsala Län • Fyrisgården • Förbundet Sveriges dövblinda, FSDB Uppsala och Gävleborgs län • Hjärnkoll • NEURO • NSPH (Nationell samverkan psykisk hälsa) • IFS, Intresseföreningen för schizofreni • Initia • OCD- förbundet • Ung i FUB • Uppsala Läns dövas förening • Uppsala Läns dövas pensionärsförening • Strokeföreningen • RSMH (Riksföreningen för social och mental hälsa) • RFSU Uppsala 	<p>Samarbete och kontakter i Uppsala kommun</p> <ul style="list-style-type: none"> • Anhörigcentrum • Arbetsmarknadsförvaltningen • Destination Uppsala • Funkisfestivalen (VOF/KIF) • FOU Region Uppsala • Ge makten vidare 2.0 • HR – stab • Hikikomori • Hållbarhetsavdelningen • Innovationslabbet • It - stab • Jag gör politik • Kommunikationsstaben • Kommunstyrelsen • Kommunalråd för funktionsrättsfrågor • Konstbruket daglig verksamhet LSS • LOTS socialförvaltningen • Lärvux • Musikpub Blanka LSS • Omsorgsnämnden • Personliga ombud • Socialförvaltningen • Stadsbiblioteket • Tillgänglighetgrupp Stadsbyggnadsförvaltningen • Träffpunkt Kålan • Träffpunkter socialpsykiatri • Utbildningsförvaltningen, anpassad skola • Ung intro • Vård- och omsorgsförvaltningen • Stadsbyggnadsförvaltningen
<p>Samarbete och kontakter med andra offentliga organisationer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Länsstyrelsen Uppsala Län • Region Uppsala, Infoteket, FOU, LSS - inflytandegruppen. • MFD (Myndigheten för delaktighet) • Nationellt nätverk som Länsstyrelserna i Sverige håller i tillsammans. • Nationellt nätverk med MFD • Stockholms stad • Umeå universitet • Uppsala universitet • Stockholms universitet 	<p>Brukarråd/samverkansmöten</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brukarråd daglig verksamhet • Brukarråd LSS boende • Dialogforum grundskola och anpassad grund- och gymnasieskola • Funktionsrättsrådet • KPR, kommunala pensionärsrådet • LSS rådet • Strategisk referensgrupp för effektiv och nära vård (VOF) <p>Kommuninterna nätverk</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nätverk om brukardelaktighet (VOF) • Tillgänglighetsgruppen (SBF)

Definitioner

Funktionsnedsättning rekommenderas idag av Socialstyrelsen³² när det handlar om personer med nedsatt fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga.

Funktionsvariation används av fler men kommenderas inte av Socialstyrelsen. Begreppet är inte okomplicerat då det betyder funktioner som varierar vilket alla människor har. Funktionsnedsättningen är i sig inte ett hinder. Det är i omgivningen som hindren uppstår. Dessa hinder kan beskrivas som **funktionshinder**³³.

En förutsättning för att alla ska kunna vara delaktiga är att omgivningen är **tillgänglig**. Här behöver vi följa lagstiftning men även återkommande se över att vi har tillgängliga miljöer.

Funktionsrätt³⁴ handlar om att individer har rättigheter i olika samhällssituationer. Det handlar om mänskliga rättigheter snarare än om hinder och tillgänglighet. Det ska inte behövas särskilda lösningar för att kunna vara delaktig i samhället utan snarare ett universellt utformat samhälle där alla kan delta.

Begreppet **brukare**³⁵ beskrivs av Socialstyrelsen som en person som får individuellt behovsprövade insatser eller som söker insatser från socialtjänsten. Kärnan i begreppet ligger i den allmänna definitionen ”person som tar något i bruk”. När begreppet började användas fanns en önskan om att tydliggöra en sorts delaktighet och medansvar i aktiviteten/insatsen.

Anhörig³⁶ är en person som ger omsorg, stöd eller vård till någon som är långvarigt sjuk är äldre eller har en funktionsnedsättning. Anhöriga kan i det här sammanhanget vara någon i familjen eller utanför familjen så som vän eller granne. **Närstående** är en person som tar emot stöd från en anhörig.

Begreppen **brukarinflytande, brukarmedverkan och brukardelaktighet** kan används för att beskriva att brukare på något sätt kan ta del av eller påverka beslut som rör dem. Det kan även handla om när brukare kan påverka utformningen och styrningen av de verksamheter som ger insatserna. De personer som får insatserna ska ha möjlighet att påverka beslut som får konsekvenser för deras eget liv och vardag. Uttrycken brukarmedverkan eller brukardelaktighet anger att personerna som får insatserna på något sätt medverkar och är delaktiga i en process, oavsett vad denna delaktighet leder till. Begreppet brukarinflytande förutsätter däremot att brukarnas delaktighet i någon omfattning påverkar insatserna, såväl för den enskilde som på verksamhetsnivå³⁷.

³² Funktionsnedsättning [Socialstyrelsens termbank](#)

³³ [Funktionsnedsättning och funktionshinder - MFD](#)

³⁴ [Begreppet funktionsrätt - Funktionsrätt Sverige \(funktionsratt.se\)](#)

³⁵ Begreppet brukare [Socialstyrelsens termbank](#)

³⁶ [Vem är anhörig? | Nationellt kompetenscentrum anhöriga](#)

³⁷ [Att ge ordet och lämna plats – Vägledning om brukarinflytande inom socialtjänst, psykiatri och missbruks- och beroendevård \(socialstyrelsen.se\)](#) sid 46.

Aktiv involvering³⁸ är nära kopplat till FN konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. I konventionen framkommer att samråd och involvering av personer med funktionsnedsättning oavsett ålder, bör ske kring frågor som berör dem. Aktiv involvering innebär också att de som arbetar individnära, på verksamhetsnivå eller på en övergripande nivå har skyldigheter att lyssna till personer som behöver stödinsatser. FN kommittén tog fram en allmän kommentar 2018³⁹ om aktiv involvering och menade att det behöver ses som en process och inte något som görs bara en gång. Aktiv involvering bör ha ett öppet och systematiskt förhållningssätt och börja tidigt i beslutsprocesser. Det finns andra begrepp som ligger nära aktiv involvering som tex samråd, dialog, inflytande och delaktighet.

³⁸ Aktiv involvering. [Involvering - MFD](#)

³⁹ MFD om FN:s allmänna kommentar om aktiv involvering. [1. Utgångspunkter för arbetet - MFD](#)

Lästips och relaterade dokument

Andra alternativrapporten om genomförandet av FN:S konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning i Sverige av Funktionsrätt Sverige.

[Alternativrapport-till-CRPD-2024-svenska.pdf \(funktionsratt.se\)](#)

Föreskrifter för LSS rådet i Uppsala kommun. [Föreskrift för LSS-rådet \(uppsala.se\)](#)

Föreskrifter för Kommunala Pensionärsrådet i Uppsala kommun. [Föreskrifter för Kommunala Pensionärsrådet \(uppsala.se\)](#)

Föreskrifter för Uppsala kommuns Funktionsrättsråd. [Föreskrifter Uppsala kommuns funktionsrättsråd, antagna 15 december 2021](#)

Hållbar socialtjänst, en ny socialtjänstlag del 1. Slutbetänkande av Utredningen Framtidens Socialtjänstlag. Hållbar socialtjänst En ny socialtjänstlag Del 1 SOU 2020_47 (regeringen.se)

Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning, lägesrapport 2024 Socialstyrelsen. Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning (socialstyrelsen.se)

NSPH rapporten 2024 ”Det blir dyrare att leva ju sjukare jag är” En rapport från NSPH om livsvillkoren för personer med psykisk ohälsa och deras anhöriga och om brukarinflytande [NSPH rapport-2024.pdf](#)

Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges kombinerade andra och tredje periodiska rapport svensk översättning från Myndigheten för delaktighet. [Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges kombinerade andra och tredje periodiska rapport \(mfd.se\)](#)

Socialstyrelsen (2020). Att arbeta evidensbaserat. Ett stöd för praktiskt arbete. Stockholm, Socialstyrelsen, ISBN: 978-91-7555-536-2. [Att arbeta evidensbaserat - Ett stöd för praktiskt arbete \(socialstyrelsen.se\)](#)

Socialtjänsten som en hållbar kunskapsorganisation: Från vision till verklighet? [Socialtjänsten som en hållbar kunskapsorganisation: Från vision till verklighet? | Socialvetenskaplig tidskrift](#)

Uppföljning av funktionshinderpolitiken 2023. Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderpolitiken. [Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2023 \(mfd.se\)](#)

Vad behöver anhöriga – föräldrar och vårdnadshavare till barn och unga med npf eller liknande? [rapport vad-behover-anhoriga-npf.pdf](#)

Verksamhetsberättelse Funktionsrätt Uppsala Kommun. [Verksamhetsberättelser-2023-Funktionsratt-Uppsala.pdf](#)